

стратегии к действию. – М.: Олимп-бизнес, 2004. – 344 с.

5. Шевченко Л. С. Адаптація сучасних методів оцінювання діяльності персоналу до особливостей підприємств будівельної галузі в Україні / Л. С. Шевченко // Коммунальное хозяйство городов. – 2008. – №85. – С. 132-141.

6. Кизим Н. А. Оценка и прогнозирование неплатежеспособности предприятий / Н. А. Кизим, И. С. Благун, Ю. С. Копчак. – Харків : ВД «ИНЖЕК», 2004. – 144 с.

7. Мізюк Б. М. Основи стратегічного управління / Б. М. Мізюк. – Вид.: „Магнолія”, 2009. – 544 с.

8. Семенов Г. А. Стратегічна програма антикризового управління підприємством / А. Г. Семенов, О. В. Ярошевська // Держава та регіони. – 2010. – № 3. – С. 160–167.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Литовченко О. Ю., канд. екон. наук, доцент, Охріменко І. М., магістр,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Сучасні форми ведення господарської діяльності включають в себе багатофункціональну систему оцінювання загроз та ризиків на підприємстві, що в свою чергу створює необхідність вдосконалення методів та інструментів інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств. Останнє формується в процесі інформаційно-аналітичної діяльності підприємства.

Інформаційно-аналітична діяльність – це діяльність, яка, використовуючи можливості інформаційно-аналітичних служб, активно оперуючи інформаційними продуктами і послугами, спрямована на виконання завдання якісно-змістовного перетворення інформації, функціонально перетинаючись у цьому плані з науковою (виробництво нового знання) і управлінською (розробка варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю [1].

Інформаційно-аналітичне забезпечення є однією з обов'язкових складових організації механізму управління будь-якої функціональної системи, адже надає можливість зважено приймати управлінські рішення на різних щаблях управління. Це поняття відповідає розумінню процесу створення й підтримки відповідних організаційно-функціональних характеристик системи управління, яка є основою функціонування будь-якої системи. Взагалі, системний підхід до управління результатами діяльності підприємства передбачає забезпечення нерозривного зв'язку між оцінкою, аналізом, плануванням і реалізацією управлінських рішень.

Інформаційно-аналітичне забезпечення є важливим елементом механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства, яке повинно містити такі дані: якісні та кількісні значення індикаторів фінансової безпеки, наявність або потенційність ризиків і загроз, формалізовані фінансові інтереси та стан їхньої реалізації, стратегічний план забезпечення фінансової безпеки

підприємства, якісні та кількісні параметри використання фінансових ресурсів, обсяг останніх, а також джерела їх надходження, фінансовий план (бюджет).

Сучасні умови господарювання пред'являють до інформаційно-аналітичного забезпечення нові вимоги, які повинні враховувати постійні зміни зовнішнього середовища та впливати на підвищення ефективності системи управління результатами діяльності підприємства з урахуванням інноваційних інформаційних технологій.

Інформаційно-аналітичне забезпечення охоплює процеси збирання, обробки, перетворення інформації, включаючи класифікаційні переліки всіх даних, методи їхнього кодування, зберігання для аналізу та передачі відповідним органам управління. Процес інформаційно-аналітичного забезпечення в основному двокомпонентний і включає збір та аналіз інформації. Вірогідний та своєчасний результат може бути показником ефективності як першого, так і другого компонента.

Враховуючи вимоги до теорії і практики управління, процес накопичення, систематизації та комплексної оцінки необхідної інформації є обов'язковим для інформаційно-аналітичного забезпечення прийнятих управлінських рішень, що зумовлює формування та вдосконалення механізму фінансово-економічної безпеки підприємства.

Концептуального значення в сучасних умовах динамічного розвитку економіки набувають параметри трансформації і використання інформації, які акумулюють зміст терміну «інформаційне забезпечення». Із позицій стратегічного менеджменту інформаційне забезпечення – це, насамперед, процес задоволення потреб користувачів у інформації, необхідній для обґрунтування і прийняття стратегічних рішень [2].

Цінність інформації визначається тим, як суб'єкт зможе розпоряджатися нею. Інформація, покликана забезпечити прийняття рішень, вносить істотний вклад у прийняття управлінського рішення. Найбільш значуща властивість інформації – це здатність викликати зміни.

Важливим аспектом забезпечення економічної обґрунтованості управлінських рішень виступає зміст, якість, склад, а також актуальність інформаційних ресурсів. Саме зазначені елементи, їх наповненість формують підґрунтя для прийняття своєчасних управлінських рішень.

Під час збору інформації використовуються, оглядові звіти, фінансові звіти, економічні показники, що відображають стан економіки на різних рівнях.

Належні служби підприємства виконують певні функції, які в сукупності характеризують процес створення та захисту інформаційної складової фінансово-економічної безпеки підприємства. До таких належать: збирання всіх видів інформації, що має відношення до діяльності того чи іншого суб'єкта господарювання; аналіз одержуваної інформації з обов'язковим дотриманням загальноприйнятих принципів і методів; прогнозування тенденцій розвитку науково-технологічних, економічних і політичних процесів; оцінка рівня економічної безпеки за всіма складовими та в цілому, розробка рекомендацій для підвищення цього рівня на конкретному суб'єкті господарювання; інші види діяльності з розробки інформаційної складової економічної безпеки.

Інформаційне забезпечення дає можливість оцінити стан показників, які характеризують результативність та ефективність діяльності підприємства.

Інформаційним забезпеченням фінансово-економічної безпеки можна вважати визначення рівня певних показників, що відображають ту чи іншу сферу діяльності, з одного боку, та рівня ймовірності впливу негативних факторів з іншого. Економічні показники характеризують стан підприємства, процеси що проходять на підприємстві у минулому, сьогоднішні та в майбутньому. Вони є одним із найбільш поширених та ефективних інструментів оцінювання господарської діяльності підприємства.

Так, за змістом можна виділити кількісні та якісні показники. Кількісні показники виражають кількісну міру певних явищ, процесів, обсягів реалізації та виступають більш точними у порівнянні з якісними. Якісні показують економічну ефективність, яка полягає в відображенні процесів та явищ, що характеризують результат господарської діяльності в цілому. За результатами діяльності виокремлюють абсолютні та відносні показники. Абсолютні характеризують господарську діяльність у натуральному вимірі, а відносні представлені як відношення одних абсолютних показників до інших. За характером формування розрізняють планові та звітні показники. Планові формуються базуючись на основі порівняння попередніх періодів з поточними. В результаті порівняння можна зробити певні висновки щодо можливостей оптимізації ведення господарської діяльності. Звітні представлені в бухгалтерському, статистичному та управлінському обліку. Вони відображають досягнутий рівень процесів та явищ на поточний момент.

Інформаційна складова інформаційно-аналітичного забезпечення формується на підставі наступних видів інформації: планової, облікової, нормативно-правової та звітно-статистичної [3].

Застосування планової інформації розглядається як інформаційний продукт та як джерело управлінської інформації. Отримання ефективних результатів на пряму залежить від правильності розрахунків прогнозних та планових показників, які виступають основою для розробки та реалізації стратегії підприємства.

Документи оперативного, бухгалтерського та статистичного обліку, а також первинна документація представляють собою джерела облікової інформації. Усі господарські операції, які здійснюються на підприємстві, відображаються в бухгалтерському обліку за допомогою відповідних методів та елементів, на основі систематизації, групування та зберігання інформації.

В умовах глобалізації економіки надання своєчасної, повної та достовірної інформації в сфері взаємозв'язку відповідних ресурсів, витрат і результатів необхідно для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень. При цьому в рамках стратегічного планування процес розробки управлінських рішень передбачає оцінку та діагностику альтернативних варіантів, для виявлення яких в ресурсному забезпеченні діяльності підприємства необхідна інформація про можливі наслідки реалізації відповідних напрямків.

Дослідження наукових підходів щодо значення аналітичної складової інформаційно-аналітичного забезпечення підтверджує, що саме аналіз виступає

як інструмент вивчення процесів, явищ, результатів діяльності підприємства. У своїй діяльності підприємства для формування аналітичної складової інформаційно-аналітичного забезпечення використовують інформаційну та нормативно-правову базу, яка забезпечує процес управління необхідними відомостями щодо стану суб'єкта господарювання для проведення аналізу результатів діяльності підприємства. Формування підсистеми аналітичного забезпечення здійснюється на основі окремих видів аналізу: стратегічного, атрибутивного операційного, порівняльного, фінансово-економічного. У процесі формування аналітичного забезпечення системи управління результатами діяльності підприємства можливе використання як окремого виду аналізу, так і комплексу відповідних прийомів з деталізацією окремих аспектів.

Виявлення та оцінка резервів підвищення результатів діяльності підприємства можлива на основі проведення аналізу індикаторів фінансово-економічної безпеки, що дозволить покращити економічну обґрунтованість потенційних управлінських рішень на підприємстві. При цьому необхідним є постійне проведення моніторингу економічного стану суб'єкта господарювання для забезпечення систематизації необхідної управлінцям інформації. Таким чином, аналітичне забезпечення системи управління результатами діяльності підприємства – це система індикаторів обліково-аналітичного процесу передачі інформації про результати діяльності суб'єкта зацікавленим користувачам для прийняття ефективних управлінських рішень.

В даний час в науковій літературі різними авторами пропонується ряд методичних підходів до визначення рівня чи стану фінансово-економічної безпеки підприємства. Відомими в економічній літературі підходами до кількісної оцінки рівня економічної безпеки підприємства, які трансформовані стосовно фінансово-економічної безпеки підприємства, є: індикаторний, ресурсно-функціональний, програмно-цільовий (або інтегральний), ранговий та інші.

Індикаторний підхід передбачає, що найвищий рівень фінансово-економічної безпеки підприємства досягається при умові, що вся сукупність індикаторів знаходиться в межах граничних (порогових) значень. Однак, для підприємств дуже важко визначити ці граничні рівні, до того ж вони будуть різними для кожного окремого підприємства залежно від галузевих особливостей діяльності, форми господарювання та стану зовнішнього середовища. Крім того, серед науковців та практиків не існує єдиної думки відносно сукупності показників, що характеризують діяльність підприємства і відповідають певному рівню його фінансово-економічної безпеки. Практично всі вказують на зв'язок фінансової безпеки підприємства із його забезпеченістю фінансовими ресурсами.

Відповідно до ресурсно-функціонального підходу оцінка рівня фінансово-економічної безпеки підприємства здійснюється на основі оцінки стану використання фінансових ресурсів по спеціальних критеріях. При цьому, як правило, виділяються функціональні складові безпеки, питома вага яких при визначенні сукупного критерію визначається на основі думки експертів, що свідчить про значний суб'єктивний вплив на рівень оцінюваної безпеки. Аналіз

ресурсно-функціонального підходу до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства дозволяє стверджувати, що багато з його положень синонімічні підходам до оцінки ефективності використання ресурсів.

Ще один підхід до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки базується на принципах й умовах програмно-цільового управління і розвитку. Відповідно до цього підходу оцінка економічної безпеки підприємства ґрунтується на інтеграції сукупності показників, а також використанні кластерного і багатовимірного аналізу. Даний підхід відрізняється високою мірою складності, яка зумовлена використанням математичного аналізу, що утрудняє його застосування в практичній діяльності підприємств. До того ж дуже складною є оцінка стійкості сукупного інтегрального показника при заданій області його зміни.

Сутність методу ранжування полягає в тому, що рівень фінансово-економічної безпеки підприємства розраховується в балах як сума добутків рейтингу кожного показника на клас, який визначається в залежності від значення нормативного показника, тобто оцінка рівня фінансово-економічної безпеки підприємства базується на використанні рангових ознак. Ускладнює процес оцінки за даним методом суб'єктивізм при здійсненні відбору індикаторів та невизначеність процесу формування діапазону нормативних значень показників. Також цей метод не дає змогу отримати інформацію про загальний рівень фінансово-економічної безпеки підприємства.

Стратегічно-цільовий підхід повинен базуватися на оцінці рівня досягнення стратегічно важливих фінансових цілей (максимізація чистого грошового потоку, ринкової вартості підприємства, узгодженість основних фінансових інтересів учасників) та передбачає коригування фінансової стратегії розвитку відповідно до рівня фінансово-економічної безпеки.

Також слід зазначити той факт, що останнім часом серед дослідників проблем метрології фінансово-економічної безпеки підприємства вирізнився так званий вартісний підхід, який сформувався у межах погляду на підприємство як особливий інвестиційний товар, який володіє корисністю та вартістю для інвесторів. Виходячи з цього, безперечною ознакою фінансово-економічної безпеки підприємства є розмір його вартості, тому ключовою метою управління фінансово-економічною безпекою підприємства в межах цього підходу є максимізація вартості підприємства, а особливістю застосування – бачення перспектив розвитку підприємства як ознаки управління його майбутнім.

Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою є доволі складним та багатогранним, потребує комплексного підходу до застосування та постійного удосконалення відповідно до розвитку теоретико-методологічної бази процесу управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Список використаних джерел:

1. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посібник / В. М. Варенко. – Київ: Університет «Україна», 2014. – 417 с.
2. Макарчук О. Г. Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління сільськогосподарським підприємством. / О. Г. Макарчук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2013. – Вип. 181(3). – С. 160-165. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnaeu_econ_2013_181\(3\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnaeu_econ_2013_181(3)_31).
3. Масленніков Є. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління результатами діяльності підприємства / Є. І. Масленніков, О. В. Побережець // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. – 2016. – Т. 15, вип. 1. – С. 35-49. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2016_15_1_5.

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ У НАУКОВО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Ліба Н. С., д-р екон. наук, Мукачівський державний університет

Наукові дослідження мають виняткове значення для розвитку усіх стратегічних напрямів закладу вищої освіти: забезпечення якісної підготовки фахівців, поглиблення міжнародної освітньої та наукової діяльності, удосконалення системи підготовки та атестації наукових та науково-педагогічних кадрів, розвитку інноваційної діяльності.

Проблема формування стратегії інноваційного розвитку економіки, реалізація якої могла б забезпечити високий соціально-економічний рівень держави, залишається актуальною для України. Підвищення якості та ефективності функціонування вітчизняного сектору генерації знань як фундаменту інноваційної економіки сприяє вирішенню цієї проблеми. Проведення систематичних моніторингових досліджень наукової й науково-технічної діяльності дає змогу оцінити стан і результативність сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на сьогодні і визначити перспективи розвитку у майбутньому.

Беззаперечним є факт, що сучасне суспільство загалом та українське зокрема не може ані функціонувати, ані розвиватися без науки та наукових досліджень, високих технологій, а також інноваційної діяльності. Вивчення концепцій, стратегій розвитку та законодавства України дає змогу зробити висновки про загальнодержавну увагу та розуміння важливості і необхідності розвитку наукової та інноваційної діяльності та управління ними, як пріоритетними напрямками суспільного прогресу.

Інтелектуальною платформою наукового та інноваційного розвитку країни слугують саме заклади вищої освіти навчальні заклади, які мають потужний науковий і кадровий потенціал для здійснення наукової та науково-технічної діяльності [1, с. 146].

Інтеграція навчального процесу, науки і виробництва забезпечується шляхом: